

وقۇ - اعارتۇ اۋىس - كۈيىسى ، سەلبەستىگى ”گەمەسىنىڭ“ بولاشقا بەت الۋىن ىلگەرلەتتى

— 2023 - جىلىي ازىيا - نۇرۇپا كورمەسى . وقۇ - اعارتۇ خالقالق تالقى مەنبەرى جونىدە «سەلىك

□ انار بۇلت \ شىنجاڭ گازەتىنىڭ ئىشلىسى يىلىي قو- يۇيى شى

التىن كۇز ، شىنجاڭنىڭ بايتاق دالا- سىندا جەمسى - جىدەكنىڭ غەيسىي اغھىپ ، مول ۋونىم بەلەڭ بەردى . وسىناۋ ۋەمت پەن قۋانىشى كەرەنگەن ماۋسىمدا ۋۇرئىچى قالاسى ۋىبر خالقالرق سالناتانتى جىنالىس- تى قارسى الدى — 2023 - جىلىي ازىيا - نۇرۇپا كورمەسى . وقۇ - اعارتۇ خالقالرا- لىق تالقى مەنبەرى اشلىدى .

9 - ايدىنڭ 15 - كۇنى پاكىستان ، قا- زاقتىستان سىياقتى ”بىر بەلدەۋ ، ۋىبر جولىدى“ بىرگە قۇراتىن ەلدەردىڭ وقۇ - اعارتۇ تاراۋلارنىڭ ۋەانساپتپلارى مەن 18 ەلدىڭ 56 جوعارى مەكتەبىنىڭ باستقتارى ، ماماندارى شىنجاڭ خالقالرق ۋەاجىلىس - كورمە ورتالىغىندا باس قوستى ، كوپىشلىك ”وقۇ - اعارتۇ اۋىس - كۇيىسىن تەرەڭدە- تىپ ، كوركەم بولاشقاقتى بىرگە قۇرۇ“ نە- گىزگى تاقتىرىپىن توغرىەكتەي وتىرىپ ، ۋىلىم جەتسىكتەنرى جونىدە پىكىرلەسىپ ، پاراسات - تاجىرىبەلەردى ورتاقتاسىپ ، 4 جاقتا كەڭ كولەمدى ورتاق تانىمعا كەلدى: ناقى سەلبەستىكتى ۇزدىكىسىز تە- رەڭدەتتپ ، اناغۇرلىم اشق ، جاسامپاز ، سىپ- سىمدى ، باياندى ”بىر بەلدەۋ ، ۋىبر جول“ وقۇ - اعارتۇ ورتاق تۇالغىسىن قول ۇستاسا قۇرۇ؛ دارىندى باۋلۇ ساپاسىن ۇزدىكىسىز جوعارىلاتىپ ، جۇڭگونىڭ ”بىر بەلدەۋ ، ۋىبر جولىدى“ بىرگە قۇراتىن ەلدەرمەن ، اسرەسە ، ورتا ازىيا ەلدەرىمەن وقۇ - اعارتۇدى دامىتۇنىڭ ادىلدىگىن ، ونىمدىلە- گىن جانە سايكەستىلگىن ۇزدىكىسىز كۇشەيتۇ؛ جاڭقالق اشۇ ارقلى دەم بەرۇگە ۇزدىكىسىز تاباندى بولپ ، ۋەندىرۇدىڭ ، وقۇتۇدىڭ ، زەرتتەۋدىڭ ، پايدالانۇدىڭ تو- عىسپالى دامۇىن تەرەڭدەتتپ ، عىلىم - تەخنىكادا جاڭقالق اشا دامۇدى بىرگە جەبەپ ، وقۇ - اعارتۇدىڭ ەكونومىكانىڭ ، قوعامنىڭ جوعارى ساپالى دامۇىنا قىزمەت وتەۇ قۇاتىن ۇزدىكىسىز جوعارىلاتۇ؛ جۇرت تىلەگىنىڭ توغىسۇن ۇزدىكىسىز جەبەپ ، ۋوزارا ۇيرەنۇدى ، ۋوزارا ۇلگى الۇدى كۇ- شەيتىپ ، ادامزاتنىڭ تاعدىر لاس ورتاق تۇل- ماسىن قۇرۇعا تىڭ دا اناغۇرلىم زور ۇلەس قوسۇ .

رەسەي تومەك مەملەكەتتىك قۇرد- لىس داشۇەمىنىڭ وقۇتۇشىسى ورنلوۋا ولكا بىلاي دەدى: ”تالقى مەنبەرى وقۇ - اعارتۇ- دىڭ خالقالرق دامۇ تاجىرىبەسىن ورتاقتا- ساتىن ، وقۇ - اعارتۇدىڭ خالقالراق ۋىس - كۇيىسىن ، سەلبەستىگىن ىلگەرلەنە- تىن تۇعر ورناتتى ، بۇل جۇڭگو شىنجاڭغى جانە توغرىەگىندەگى ەلدەر جونىىنن جاقسى ۋىسى . جۇڭگو شىنجاڭنىڭ وقۇ - اعارتۇدى سىرتقا اشق ۇستاۋى ، ۋوسىزسىز ، جوعارى ساپالى جولىدى بويلاپ دامىتىدىغىنا ، ۋوسىزسىز ، ۋر ەلدىڭ ۇزدىك جاستارىن جۇڭ- گوعا كەلىپ ۇيرەنۇگە ، ۋىلىم اسىرۇعا ۇز- دىكىسىز باۋرايتىدىغىنا سەنەمىز“ . ”بۇگىنگى جۇڭگو بۇكىل ەلمەدەگى نىقال كۇشى بار خالقالرق وقۇ - اعارتۇ ورتالىغىنىڭ بىرىنە اينالدى ، ۇزدىكىسىز تە- رەڭدەتلىگەن ەكى جاقىتى ، كوپ جاقىتى وقۇ - اعارتۇ سەلبەستىگىنىڭ ، اسرەسە ، وسى رەتكى تالقى مەنبەرىنىڭ دەم بەرۇنىد- دە جۇڭگو ، ۋوسىزسىز ، وقۇ - اعارتۇدىڭ خالقالراق ۋىس - كۇيىسىنىڭ ، سەلبەستە- گىنىنىڭ اناغۇرلىم كەڭ سالاعا ، اناغۇرلىم تەرەڭ ساتىمعا ، اناغۇرلىم جوعارى ساپاعا قاراي قادام تاستاۋىن ىلگەرلەنەدى!“ - دەپ قاردى قازاقستان ەلپاتى زات اينالىم جانە تاسھال شۇەيۋانىنىڭ باستىعى امرغالىپۇا سالناتان نۇرادىلوۋنا .

ۋوزارا سىيسىمدى بولۇ ، ۋوزارا ۇلگى الۇ ، ۋوزارا تۇتاستىرۇ؛ اشىقتىق ، سەلبەسە- تىك ، ورتاقتاشۇ ... تالقى مەنبەرىنىڭ اشىلۇ سالنىندا يىتتەرنەت جەلىسىندە جانە جەلە- دەن تىسى وتىرعان سىلىي قوناقئازدىڭ ، ما- مانداردىڭ ، ۋاكىلدەردىڭ سوزدەرىندەگى وسى ۋجىي كەزدەسكەن سوزدەر قول ۇسە- تاسا العا ىلگەرلەۋدىڭ تەلەگەي كۇشىن

□ انار بۇلت \ شىنجاڭ گازەتىنىڭ ئىشلىسى جاۋ شىيا ، مەرىكتى ئىشلى جاڭ فاكڭ

”بىرىنىشى تالايى: شىنجاڭ ، ەكىنىشى تالايى: شىنجاڭ“ . 1960 - جىلى چىڭخۇا داشۇەسىنىڭ مەخانىكا فاكۇلتەتىنە وقۇ تاۋىسقان چىۇ سۇچىن «وقۇ تاۋىسۇ ۋولسى تىلەك كەستەسەنە» وسلاي جازدى . ”ماۋجۇشى قالىك جاستاردى اۋىل - قىستاققا بارۇعا ، شەكارا وڭىر- لەرگە بارۇعا ، وتان ەڭ قاچەت نەكىنەن جەبرىلەرگە بارۇعا ۇندەدى . قانشاللىقتى جاپالى وڭىرگە بارعان ساىىن سونشاللىقتى داڭققا بولەنەسىڭ ، مەن شىنجاڭغا بارىپ ، شەكارا ۋوڭىردىڭ قۇرىلىسنا ات سالىسىقم كەلدى“ . ۋر جولى باسقالار سۇراي قالغاندا ، چىۇ سۇچىن لىيى دا وسلاي جاۋاپ بەرەتىن . الدىڭغى عاسىردىڭ 50 ، 60 - جىلدارىندا چىڭخۇا داشۇەسىندەگى ، بەيجىڭ داشۇەسىندەگى چىۇ سۇچىندى قامتىغان توپ - توپ جوعارى مەكتەپ زىيالى جاستارى ومەرلەرىندە ۇقساس تاڭداۋ جاساپ ، شارت - جامعايدى جاپالى وتانىمىزدىڭ بايتاق باتىس سولتۇستىگى — شىنجاڭغا اتئاندى . نەشە ونداعان جىلداردايى داڭقىنى داۋرەندە ولار شىنجاڭغا ۋومىر بويى بۇلىجىماستان ۇلەس قوسىپ ، ”پارتيا ۋۇشىن ادام تارىبەلەۋ ، مەملە- كەت ۇۇشىن دارىندى تارىبەلەۋ“ ۋادەلەرىن سىكە اسردى .

بەلسەنە ۇن قوسىپ ، شىنجاڭغا اتئاندى

1953 - جىلى قىستىڭ باس كەزىندەگى ۋىبر كۇن ، ۋىبر جۇك اۋتونوكولگى لانجوۋ - شىنجاڭ تاس جولىند- دا زىمىراپ كەلە جاتتى ، جۇڭگو خالىق داشۇەسىنىڭ تۇڭغىش كەزەكتى ماركىسىزم - لەنىنىزم نازاراياسى اسىپ- رانتتار كالىسانا وقۇ تاۋىسقان شۇي يۇچىي شوفرىدىڭ قاسىنداعى ورىندا وتىرعان ەدى ، ۋاسىلى مەكتەپتە قالىپ وقىتۇشلىقپەن شۇغىلدانۇىنا بولاتىن ول وقۇ - اعارتۇ مېنىستىرلىگىنىڭ شىنجاڭغا جىبەرۇگە وقىتۇشى تاڭدايتىدىغىنان ھابار تاپقان سوڭ ، ۋارى - ۋسارى بولماستان ”شىنجاڭغا بارۇدى“ تاڭدادى . كەلەلىسى جىلى ەندى عانا بەيجىڭ ونەرکاسىپ شۇەيۋانىنىڭ (قازىرىگى بەيجىڭ جاراتلىستىق عىلمىدار داشۇەسى) جىيىپا فاكۇلتەتىنەن وقۇ تاۋىسقان باۋ يۇڭخى دا باتىسقا بەت العان پويەزگە شىقتى . بەيجىڭنەن شىعەپ شى - اندى ، لۇڭشىدى باسىپ ۋىتىپ ، لانجوۋعا كەلگەن سوڭ پويەزدەن اۋتونوكولكە اۋىسىپ ، ۋىبر 8 قىير 8 تاۋلىك جول باسىتى . باۋ يۇڭخى كەزىندە ماقالالاسىندا وسى ۋىبر كەشىرمەسىن بىلاي دەپ ەسكە الدى: ”سول كەزدە شىنجاڭغا بارۇ قازىر- گىدەي قولايلى مەمس ەدى... ۋىبىز تۇپ - تۇرا 27 كۇندە جەتتىك“ .

”بانىس بولكىكە بارامىز ، نەگىزگى ساتىمعا بارا- مىز ، وتان ەڭ قاچەت نەكىنەن جەرلەرگە بارامىز!“ - وسى ۋسوز شۇي يۇچىي ، باۋ يۇڭخى سىندى وسى ۇرپاق ادامدار جونىنەن العاندا ، استە قاراپايمى ۇران مەمس ، ونىڭ ار جاعىندا ۋىبر ۇرپاق ادامداردىڭ اسقاق توگكە- رىستىك سەنىمى جانە وتاتىمعا ، خالىق ستەرىنە دەگەن شىكىسىز ادال بولۇداي قۇندىق تالپنىسى جاتىر . الدىڭغى عاسىردىڭ 50 - جىلدارىنىڭ باسىندا جاڭا جۇڭگو دۇنىبەگە كەلگەن سوڭ كوپ وتبەي سانسالالى كاسىپ كوركەيتۇدى كۇتىپ تۇرعان ، شىنجاڭدا دارىندى تاپشى بولغاندىقتان ، شەكارا ۋوڭىردى كور- كەيتەتىن تەخنىكالىق قىزمەتكەرلەر جانە وقىتۇشلار شۇغىل قاچەت بولدى 1950 - جىلى سول كەزدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتياسى ورتالىق كومىتەتى شىنجاڭ بولمىشە بىۋروسىنىڭ شۇجىي بولپ تۇرعان ۋاڭ جىن پارتيا ورتالىق كومىتەتىنە شىنجاڭ شۇەيۋانى نەگىزىندە شىنجاڭ داشۇەسىن قۇرۇدى العا قويدى ، ورتالىقتىڭ قىستاستى تاراۋلارى بەلسەندى تۈردە شىنجاڭ سىرتىنداعى جوعارى مەكتەپتەردەن كادىرلار- دى جىيە قىرۋار وقىتۇشلاردى قىزمەتتە بولۇعا ، وقىتۇ- شلىقپەن اينالىسۇعا اۋىستىردى ، سونداي - اق چىڭخۇا داشۇەسى ، بەيجىڭ داشۇەسى ، سىچۋان داشۇەسى سىياقتى جوعارى مەكتەپتەردەن وقۇ تاۋىسقان وقۇش- لاردى شەكارا ۋوڭىردىڭ وقۇ - اعارتۇ ستەرىنە كومەك بەرۇگە ۇندەدى .

ۇندەۋ جاريالانغاننان كەيىن ، قالىك وقىتۇشلار مەن وقۇ تاۋىسقان وقۇشلاردىڭ بەلسەنە ۇن قوسۇىنا يە بولپ ، ىلگەرىندى - كەينىدى 100دەن استام وقىتۇ- شى - وقۇشى شىنجاڭغا اتئاندى . سول جىلدارى شىنجاڭ داشۇەسىندە وقىتۇشلار قوسىنىنىڭ كۇشى ەرەكشە ۋاسىسىز ەدى ، وقىتۇشى تاپشى بولپ قانا قوبىيماي ، وقىتۇ شارت - جامعايدى دا ۋىبرشاما ناشار بولاتىن ، ۋىتىپتى ، كەمەلدى وقۇلقى تا جوقتىڭ قاسى ەدى . تۇرمىس شارت - جامعايدى تىپەتن جاپالى بولاتىن ، جاتاققا قۇيرى سۇ جوق ، قىستا قاقلىنئىر پەشپەن جىلىنۇعا تۇرا كەلەتىن ، كەيدە سۇنىق بولغاندا قالامداعى سىيانىڭ ۋوزى قاتىپ قالۇشى ەدى . وسلاي بولا تۇرسا دا ، ۋبولنىپ كەلگەن داشۇە بىتىرگەن وقۇشلار قايراتئازىنان قايتىپدى .

مەكتەپ قۇرىلمىغان العاشقى قىتپىدا . ساياق تۇمەن ، عىلمىمەن اينالىسۇدان تىسى ، تاىى دا وقىتۇ قىماراتىن سالىۇ ، اعاش ەگۇ ، كوكونىس ەگۇ ، توغان قازۇ سىياقتىلارمەن شۇغىلداناتىن . بۇگىنگى تاڭدا

شىنجاڭ داشۇەسىنىڭ نىشانىدىق كورنىسىنە اينالغان جۇڭخۇ كولىن سول كەزدەگى وقىتۇشى - وقۇشلار سا- باقتان سىرتقى ۋاقىتتارىننان پايدالانىپ بىرگە سالىپ شىققان .

بىرىنىشىدەن كەدەي ، ەكىنىشىدەن اق ، قورشاعان ورتاسى سۇركەيلى بولۇدان قازىرىگى تاڭدا كۇنىنەن - كۇنگە كوركەيگەن ، جاسىل جەلەك جامىلمىغان شىنجاڭ داشۇەسىنىڭ دامۇ تارىخىي توراغى رۇخىن بويىتۇمار نەتكەن اعا بۇىن شىنداللىقتاردىڭ ۋوز كۇشنىە سۇبەنىپ ۋومىر سۇرگەن ، قاجىرلىقپەن كۇرەس جاساعان ۇلەس قوسۇ تارىخى بولپ تابىلدى .

جوقتان بار بولدى ، السىزدەن كۇشەيدى

كۇنى بۇگىنگە دەيىن شىنجاڭ داشۇەسىنىڭ قايتىسى بولغان پروفەسسورى ، بىيولوگىيا فاكۇلتەتىنىڭ نەگىزىن قالاۋشى جوۋ پەيچىي اۋىزعا لىنسا بولغانى ، وقىتۇشى - وقۇشلاردىڭ ۋبارى قۇرمەتتەپ ”جوۋ مىرزا“ دەپ اتايدى . بۇل ۋارى ونى ەسكە الۇ ، ۋارى ونى قۇرمەتتەۋ ، قادىرلەۋ ەدى . جوۋ پەيچىي شىنجاڭ داشۇەسى بىيولوگىيا ۋپانى قۇرىلىسىنىڭ العاشقى نەگىزىن قالاۋشى ۋارى جەتەكشى تۇلعا . سول كەزە مەكتەپنىڭ وقىتۇ ورتاسى توتەنشە جاپالى ەدى ، جاراتلىستىق پاندەر جوق ، بارلىغىن نولدىن باستاۋعا تۇرا كەلەتىن . 1953 - جىلى مەكتەپ بىيوجىمىيا فاكۇلتەتىن قۇرىپ ، شىنجاڭ نىشىنەن كەلگەن جوعارى مەكتەپ وقۇشلارنن قابىلدادى ، بەيجىڭ داشۇەسىنەن اسپىرانتتىق بىتىرگەن جوۋ پەيچىنىڭ ۋوزى بىرىنەشە مىندەت اتقاردى ، ول وقىتۇشلاردى باستاپ وقىتۇ مەتودىن شىكەرلەيى زەرتتەپ ، شىنجاڭنىڭ 1 - توتپتاعى بىيولوگىيا ماماندىى بىلمەردە- نە يە جوعارى مەكتەپ تاۋىسقان وقۇشلارنن باۋلىدى ، وسى وقۇشلار كەيىن عىلىم ، وقۇ - اعارتۇ شەبىندەگى تىرەكتى كۇشكە اينالدى .

”مىرزانىڭ بىزگە اشقانى وسىمدىكتەر فىزىيولوگىيا- سى مەن وسىمدىكتەر تاكسونومىياسى ەدى ، ونىڭ سايا- عىن وقۇشلاردىڭ ۋبارى ۇناتىپ تىڭدايتىن ، تەرەڭ ويدى تۇسىنىكتى تىلمەن بايانداپ ، كوپتەنكە باسقا پاندەرەدىڭ وقۇشلارىن دا باۋرادى . ونىڭ ۋىلىمى ۇشان تەڭىز ەدى ، زوولوگىيا ، ماتەماتىكا ، فىزىكا ، جىمىيا دەيسىڭ بە ، مىرزا ۋبارىن بىلەتىن ، ونىڭ ۇستىنە تاماشا سويلەۋشى ەدى“ ، - دەدى جوۋ پەيچىنىڭ وقۇشىسى شيا چىڭيى .

شۇي يۇچىي ەسكە لىپ بىلاي دەيدى: سول كەزدە نەگىزگى وقۇلىقتار قاماتاماسىزداندىرىلمىپاعاندىق- تان ، ساياسى ساياىق وقۇلغىىن ۋوزى قۇراستىردى . شىنجاڭ داشۇەسىنىڭ وقىتۇىنداعى قاشىقتان بارلاۋ تەخنىكاسى سىندى ۋپانىنىڭ اقتاڭدامىن تولتىرۇ ۇشۇىن ، شەكارا وڭىرگە كومەككە كەلگەن وقىتۇشى چىن مو قا- شىقتان بارلاۋ ساياىىەن بىرىقتى تۇردە مىندەتىنە الدى ۋارى امالياتتىڭ قاشىقتان سىزۇ تەنىيكاسى دارىندىلا- رىن باۋلۇ جونىنەن توتەنشە ماڭىزدى ەكەندىگىن العا قويدى . چىن مو ىلگەرىندى - كەينىدى « 1000000 : 1 داي جۇڭگو جەرىنەن پايدالانۇ كارتاسىن قۇراستىرۇدى زەرتتەۋ» ، « 500000 : 1 داي بۇكىل شىنجاڭنىڭ جەر بايلىغىنان پايدالانۇ كارتاسى جونىندەگى زەرتتەۋ» سىياقتى 20 نىساندى ورنىنداۋعا ات سالىسىپ ، مەملەكەت پەن شىنجاڭنىڭ ەكونومىكالىق قۇرىلىسنا ، اۋىل شار- ۋاشلىغىنىڭ دامۇىنا ماڭىزدى عىلىم - تەخنىكالىق تىرەك ازىرلەدى .

شىنجاڭ داشۇەسى جۇڭگو تىلدەرى فاكۇلتەتىنىڭ پروفەسسورى شۇي سى - ي 1979 - جىلى ەڭ الدىمىەن اسپىرانتتارعا ”ئىل عىلمىي جونىندەگى اىگىلى شىعارما- لارعا باعا“ ، نازارپالىق ۋتىل عىلمىي سىياقتى وسى زا- مانعى ۋتىل عىلمىي سىباققازىن اشتى ، كوپتەنگەن وقۇشلار وسى ارادا سوسىسۇرۇ ، مۇلىفلىد سىياقتى وسى زامانىى ۋتىل عىلمىي زەركەرلەرنىڭ اتىنا قانىغىپ ، وسى زامانىى ۋتىل عىلمىنىڭ جاۋھارلارىن تۇسىندەدى . تەك قىزمەت قاچەتى بولسا بولدى ، ۇز كاسىبى جانە ساياىى بولماسا دا ستەيى بەرۇشى ەدى . شىنجاڭ داشۇەسىندە اعا بۇىن زىيالىلار ەڭبەككەر ۋارى سابىرلى بولپ ، زەر سالا وقىتۇ جۇرگىزدى ، تاجىرىبىبەسى جەت- كىلىكىسىز بولسا وزدەرى زىدەندى ، تاجىرىبەحانا بولما- سا ۋوز قولدارمەن سالىدى ، وقۇلىق ۇيلەسىمىسىز بولسا وزدەرى قۇراستىرىپ - اۋاداردى ، استىق جەتسىپەسە وزدەرى ەكتى... اۋەلگى ماقتاننان جانە بورىشتان بۇلىجماي ، وقۇشلارعا ۋىلىم جەتكىزىپ ، رۇخنى جالعاستىردى .

شىنجاڭ داشۇەسى ماتەماتىكا ۋپانىنىڭ نەگىزىن قالاۋشى چىن دىخۇاڭ ، رادىيو ەلەكترونىكا فاكۇلتەتىنىڭ نەگىزىن سالىۇشى ۇ زۇڭياۋ ، زوولوگىيا ۋىلمىنىڭ نەگ- زىن سالىۇشى خۇاڭ رىنىشىن ، اعلىشىن ۋتىلى ماماندىمە- نىڭ نەگىزىن سالىۇشى خۇڭ شۇەچىڭ ، شىنجاڭ از ۇلت- تارى دەننە تارىببە دارىندىلارىن باۋلۇدىڭ كوزىن اشۇشى جاڭ رۇنجى... وسلاي بارلىققا كەلدى ، لىسىز- دەن كۇشەيدى ، توپ - توپ جاسى زىيالىلاردىڭ كەلۇى سول كەزدەگى شىنجاڭ داشۇەسى وقىتۇشلار قوسىنىد- داعى قىسىلتىنپاياڭ جامعايدى اجمەپتەۋىر باسىيتتى ، مەكتەپ قاتىلدى ، پان ورنالاستىرۇ ، عىلمىي زەرتتەۋ سىياقتى جىماراتىن سالىۇ ماڭىزدى رولدارىن سالىۋەنلەندىردى . ولاردىڭ نىشىندەگى كەيىبەرەۋى عىلمىنىڭ دامۇىنا نەگىز

شىنجاڭغا ۋومىر بويى بۇلىجماستان ۇلەس قوستى

— شىنجاڭ داشۇەسىنىڭ شەكارا وڭىرگە كومەكتەسكەن قارت وقىتۇشلارى جونىدە

قالاپ ، وقىتۇدىڭ ، عىلمىي زەرتتەۋدىڭ سەركەسىنە اينالا- دى ؛ كەيىبەرەۋى ۋپان قۇرىلىسىنىڭ باستاماشىسىنا اينالا- لىپ ، مەكتەپتىڭ ۋپان ۋتۇرى قۇرىلىسىنن اقاۋسىزدان- دىردۇعا ماڭىردى ۇلەس قوستى ؛ كەيىبەرەۋى عىلمىي زەرتتەۋ ۇجىمىن قۇرىپ ، بەلسەندى تۇردە ماڭىستىر ۋتۇيىنىن ، دوكتور ۋتۇيىنىن وتىنىشكە جولداپ ، پاندەر- دىڭ دامۇىنا تاماشا نەگىز قالادى ؛ كەيىبەرەۋى تاجىرىد- بەحانا قۇرىپ ، پاندەردى اۋتونومىيالى رايوننىڭ ەكو- نومىيكالىق ، قوعامدىق دامۇ قاچەتلىمەن ۋوزارا ۇشتاستە- رىپ ، قاتىستى سالالارداى ”قىلمىداعان“ قىيىن ماسەلە- لەردەن قامال لىپ ، مەكتەپنىڭ قوعامعا قىزمەت ەتۇ فۇنكىسىياسىن جۇزەگە اسرۇىنا دەم بەردى .

ۇلەس قوسۇ رۇخىنىڭ ۇشقىنى جالغاسا تۇستى

”جەتەكشىم سەكىلدى ، بۇگىنگى مەن دە وقۇشە- لارعا شىنجاڭ داشۇەسىنىڭ 100 جىلدىق كۇرەسى تارىخىن باياندايمىن ، جىر ەتەرلىك قىزىل خىكايانى با- ياندايمىن ، سان ۇرپاق شىنجاڭ داشۇەسى ماركىسىزم - لەنىنىزمىشىلدەرىنىڭ ۇتىلامالى ۇزاق جورىغىن بايانداي- مىن“ ، - دەدى مەيىربان ۇستازى شىنجاڭ داشۇەسى ماركىسىزم - لەنىنىيزم ۋپانىن دامىتۇ جەتەكشىسى لىۋ گۇانچانگىدى ەسكە العىان شىنجاڭ داشۇەسى ماركىسىزم شۇەيۋانىنىڭ پروفەسسورى ياڭ لى تەرەڭ سۇيسپەنىشلىكپەن .

1986 - جىلى ياڭ لى شىنجاڭ داشۇەسى ساياسى فاكۇلتەتىنەن تولىق كۇرس بىتىرگەن سوڭ جالغاستىرا ماڭىستىرلىق وقىدى ، جەتەكشىسى ۋمال لىۋ گۇانچاڭ بولدى ، وسى اسپىرانتتىق وقۇ كەشىرمەسى ياڭ لىدىڭ ماركىسىمدى تانىۋى جونىندەگى شەشۇشى بىرىنەشە جىل بولدى . وقۇ تاۋىسقان سوڭ ياڭ لى مەكتەپتە قالپ ، وقىتۇشى بولدى ، لىۋ گۇانچانگىڭ ياڭ لىگە جە- تەكشىلىگى بۇرىنغىسىندىن جالغاسا بەردى ، ساياققا دا- يىندالۇدان تارتىپ ساياقتا سويلەيتىن ۋسوزدى دايبىنداۋ- عا دەيىن قولما - قول ۇيرەتتى .

لىۋ گۇانچانگىڭ نىقالىندا ياڭ لى ۋمورال ارقىلى تارىببەلەۋدى ۋوزىنىڭ ومىرلىك تالپنىسى ەتتى ، 30 نەشە جىلدىق ۋاقىستلا ول جاڭدامان كەلگەن جاسى بالادان ماركىسىزم نازاراياسى ماماندىغىنىڭ پروفەسسو- رىنا ، دوكتورانت جەتەكشىسىنە اينالدى ، ياڭ لىدىڭ كوپتەنگەن وقۇشلارى شىنجاڭنىڭ ۋشى - سىرتىنداعى جوعارى مەكتەپتەردىڭ ىدەيا - ساياسى ساياىىنىڭ وقىتۇشلارى جانە كاسپىورن ، ۋسىورناردىڭ تىرەك- تىلدەرى بولسى ، سانس ۇرپاق شىنداللىقتاردىڭ شەكارا وڭىرگە تامىر نارتۇ ، شەكارا وڭىرگە ۇلەس قوسۇ سىندى ادام تارىببەلەۋ سۇيسپەنىشلىگى مەن توراغىي رۇخىن جالعاستىرىپ جانە امالياتتا اىگىلەپ كەلەدى .

جاڭا بامبۇكنىڭ كونه بامبۇك بۇتاقئازىنان بىيك بولۇى بۇكىلدەي كونه ۋدىڭنىڭ تىرەك بولۇىنان ۋىنار الاىدى . لىۋ گۇانچاڭ قاتارلارلاردى ۋاكىل ەتكەن قارت پروفەسسورلار ادالدىقپەن مامىلە جاساپ ، وزگەنىڭ دە- مەۋشىسى بولپ ، كەيىنگى بۇندى رىياسىز ايلالدى ، وسنىڭ ارقاسىندا توپ - توپ جاسى وقىتۇشلار تەز ارادا وقىتۇدىڭ ، عىلمىي زەرتتەۋدىڭ مەمىم كۇشنىە اينالا- لىپ ، شىنجاڭ داشۇەسىنىڭ دامۇىنا بەرىك دارىندىلار نەگىزىن قالادى .

نەشە ونداعان جىلداردان بەرى اعا بۇىن شەكارا وڭىرگە كومەككە كەلگەن وقىتۇشلار شىنجاڭغا تامىر تارتىپ ، قاتىستى پاندەردى بەلسەنە قۇرىپ ، زەر سالا عىلمىي زەرتتەۋمەن اينالىسىپ ، دارىندىلاردى دەن قويا باۋلىپ ، ومىرلىك شىنايى سۇيسپەنىشلىكتىرىبەن بەرىلۇ جانە قاجىرلىقپەن كۇرەس جاساۋ ارقىلى ”وقۇ - اعارتۇ ارقىلى مەملەكەتتى قۇدەرەتتەندىرۇ ، عىلم ارقىد- لى شەكارا كۇزەتۇ“ سىندى ساياسى جاۋاپكەرشلىكتە- رى مەن ”توراغىي رۇخىمەن ادام تارىببەلەۋ ، شەكارا ۋوڭىردى كوركەيتىپ ، شەكارانى بەلدەۋەدۇگە قىزمەت ەتۇ“ سىندى اسقاق سۇيسپەنىشلىكتەرىن جىاندى تۇسىندىردى .

جىلدار جىلجىپ وتسە دە رۇخ جالغاسا بەردى . شىنجاڭ داشۇەسىنە كومەككە كەلگەن وقىتۇشى شۇي چانگدى يىنجەنەرلىك پاندەردى العاش اشقان كەز- دەرىن ”شىنجاڭ داشۇەسىنىڭ دامۇ تارىخىنداعى ۋىبر تولقىنعا“ بالادى ، ەگەر وسى جاستىق ورالدارى مەن نىستىق قاندارىن ارىناعان شەكاراغا كومەكتەسكەن قارت وقىتۇشلاردى ۋمولدىر سۇ دەسەك ، سۇدان تولقىن جىيالىپ ، تولقىننان وزەن جوڭكىلەدى ، شىنجاڭ داشۇەسى سوندا عانا قاتتى اعىس بارىسىندا العا ىلگەرد- لىدەي جانە داميدى .

بۇگىنگى تاڭدا شىنجاڭ داشۇەسى مەملەكەتتىڭ ”قوس بىرەگەي“ داشۇەلەرى تىزىمىنەن ورنىن لىپ ، ۋۇرتسى تالايى جىل بويى وقۇ تاۋىسقان %70 وقۇشى شىنجاڭدا قالۇدى تاڭدادى ، مەكتەپ شىنجاڭ داشۇە- سىن جىبەك جولى ەكونومىكالىق بەلدەۋەندەگى تىرەك شەلىگى ايقتىن جالپىلىق سىپپاتتاعى زەرتتەۋ تىپىندەگى بىرەگەي داشۇە ەتىپ قۇرىپ ، شىنجاڭ داشۇەسىن قىزىل گەندى جالعاستىراتىن رۇخ مەكەنىنە ، شەكارا ۋوڭىردى گۇلدەندىرىپ ، شەكارانى بەكەمدەيتىن دارىد- دىملاردى باۋلۇدىڭ بىيىگىنە ، ۋوڭىردى جاڭقالق اشا دامۇعا جەتەكتەيتىن بىيىگىنە اينالدىرىپ ، وقۇ - اعارتۇدا قۇاتتى ەل قۇرۇعا شىنجاڭنىڭ كۇش - قۇاتىن ارىناۋعا قۇلىشىنىپ كەلەدى .